

Spiondiplomaternas frihet begränsas inte

Diplomaterna i Ryssland lever i en förgylld bur bakom järnridån. Endast resor på fyra mil runt Moskva är tillåtna, och en tredjedel av det i princip "fria" området är undantaget; betecknande är att endast på fyra av tretton huvudvägar kan man färdas hela sträckan av fyra mil. Utanför detta område är, med några få undantag utan vikt, resor förbjudna annat än vid särskilt tillstånd, som är svårt eller omöjligt att erhålla. Ungefär halva Ryssland är ovillkorligen stängt för utlänningar: dit hör alla gränsområden och nästan alla större städer. Det enda stora sammanhängande område som inte är helt avstängt är de norra delarna av det ryska Asien — i dessa ödemarker är insyn tillåten.

För ett år sedan upptogs genom interpellation i den svenska riksdagen frågan om inte några begränsningar borde göras i de ryska diplomaternas rörelsefrihet inom vårt land; för närvarande är endast några små militärt viktiga områden förbjudna för alla diplomater. Vid detta tillfälle uttalade utrikesministern att saken skulle göras till föremål för omsorgsfull prövning, och han antydde vilighet att genomföra vissa restriktioner. Nu i februari 1953, efter spionaffärerna som avslöjades förra sommaren och efter nedskjutningarna av de svenska flygplanen i Östersjön, förklarar regeringen att den inte vill göra någonting.

Det grundläggande skälet för ett inskrådande är att en begränsning av de ryska diplomaternas resefrihet skulle innebära ett försvårande av deras spionverksamhet. Detta förnekades under riksdagsdebatterna från regeringshåll; i de stora spionerieraffärerna hade ju de avgörande kontakterna skett i Stockholm, framhöll statsministern. Men att restriktioner skulle ha en viss betydelse är i själva verket obestridligt. I flera fall under de senaste åren har förekommit att ryska diplomater ertappats inom av militära skäl förbjudna områden och av detta skäl blivit hemskickade. I dessa fall har det blivit möjligt att inskråda först sedan spiondiplomaterna under längre eller kortare tid arbetat inom dessa områden: i det mest uppmärksamade fallet — spioneriet i Norrbotten 1947 — hade ingenting utträttats förrän Dagens

Nyheter avslöjade diplomatresan. Under sådana förhållanden är det helt enkelt omöjligt att uppriktigt förneka att exempelvis ett system med krav på särskild anmälan med uppgivande av resrutten — det inom Atlantpaksstaterna vanliga systemet — skulle göra det besvärligare för de ryska spiondiplomaterna att sköta den

verksamhet som efter all sannolikhet är deras huvudsakliga uppgift.

Även andra skäl finns emellertid för svenska åtgärder; de framhävdes i utrikesdebatten av oppositionens talesmän — socialdemokraterna, som för ett år sedan tycktes inställda på en aktion, är nu i from följsamhet med regeringen belåtna med passiviteten. Ryssarna borde för en gångs skull få intrycket att Sverige i handling, inte bara i noter, kan reagera mot deras övergrepp. Detta skulle kanske i någon mån verka återhållande på den ryska fräckheten; att eftergifterna icke dämpar den vet vi alltför väl. För opinionen i Sverige skulle det å andra sidan kännas som något av en befrielse att vi gjorde något för att hejda spioneriet från ryskt håll och inskräpa att vi inte tål vad som helst.

Vad svarar man då på regeringshåll på dessa argument? Ett ohållbart inkast har redan berörts, att restriktioner skulle sakna varje reell betydelse. Det hör till de på slarv framkastade påståenden som väl ingen egentligen tror på — i samma andedrag betonar man ju hur besvärande de i Ryssland genomförda restriktionerna är. Ett annat skäl, som särskilt upptogs av utrikesministern, är inte mera imponerande.

Vi bör inte svara ryssarna med samma mynt, sade han, vi bör inte hemfalla åt någon "järnridåfilosofi". Det är det gamla bibliska kravet i modern kostym: Om du får en örfil, så vänd den andra kinden till, om en stat blir illa behandlad, bör den svara med vänlighet. Realiteten är att vi inte har någon tanke på att upprätta en järnridå, utan helt enkelt vill inom ett speciellt område och på ett ytterst anspråklöst sätt hindra den ryska verksamheten och besvara de ryska förolämpningarna. Om hr Undén privat vill följa bibeltexten på denna punkt, är det honom väl unnat — hans tendenser i den vägen har inte varit påtagliga — men resonemanget är mildt talat inte lämpligt för en svensk utrikesminister.

Sedan kommer skäl, eller låt oss snarare säga ordsammansättningar, som det är genant att dröja vid. "Ur vår synpunkt är det ju bara bra om främlingar lär känna vårt land. Det är bara nyttigt och lämpligt, tycker vi, att främlingar får komma hit och se hur vi har det. Vi har ingenting att dölja, tvärtom är vi angelägna att utlänningar får en riktig bild av förhållandena hos oss." Dessa satser av hr Undén används, väl att märka, för att försvara resefriheten för de diplomater vilkas systematiska spionverksamhet under månader stått i förgrunden för svensk debatt. Skämtar hr Undén? Eller vill han verka cynisk à la Talleyrand? Eller tänker han verkligen på det sättet? Eller faller han i rena slöheten och tanklösheten in i dessa resebyråklischeer? Hur frågorna än besvaras är uppvisningen lika ruslig.